

השבוע הופיע ספרו של אורי אבנרי, "אויבי, אחי". הנה כמה קטעים אופייניים

אויבי, אחי

בין כל שני פרקים בספר, הכניס אבנרי קטע קצר הנותן תמונת-רעג, אנקדוטה, תיאור של מצב-רוח. הנה אחדים מהם:

חציים את הקווים

למע פתאום, הכל נעשה כל כך מפחיד. אנחנו תקועים כאמצע פקקית-נועה ענקי, בין שני חלקיה של ניירות שסועת-המלחמה. חצינו את קווייהם של שלושה צבאות — צה"ל, הפלנגות והצבא הלבנוני הסדיר. איש לא שאל אותנו שאלות, אולי משום שהסתפחנו למכוניות של צוות-טלוויזיה גרמני שראשו מנופף עתה באישוריו הלבנרי ניים. עיני הכחולות והופעת הצפוף-אירופית שיכנעו מן הסתם את הלבנונים שגם אנחנו שייכים לקבוצה. אנחנו שרויים בים-מכוניות, המודחל לאיטו קרימה, בקצב השבולול. רבים הם הלבנונים שמצאו מיפלט מן המלחמה בחלקה המיוחה, הנוצרי של העיר, אבל עדיין יש להם מיספחות בחלק המערבי-המוסלמי, והם מנצלים כל הפוגה בקרבות כדי לקפוץ במהירות לשם ובחזרה. היום, מאז השעות המוקדמות, לא היו הפגזות, רק אש-מיקלעים פזורה. חם, היום, הם מאוד.

שלושתנו — הכתבת שרית ישי, הצלמת ענת סרגוסטי, שתיהן עובדות הנוכלם הזה, ואנוכי — יושבים במונית לבנונית שרכנו לצורך האירוע, משום שלא העזנו לנכוע בכמור ניתנו בעלת לחיית-הרישי הישראלית. פתאום אנו מבינים שאין דרך חזרה. אנחנו מכותרים מכל עבר בגושי המכוניות הווחלים קרימה. לימינו ניצב בניין הפרלמנט הלבנוני, מיספר ז'נרארמים לבנוניים שומרים עליו, ולשמאלנו מתנשא המוסיאון המפורסם. כשאננותנו, איננו יודעים שבתוך הבניין הזה נמצאת עמדה מוסתרת של כוחות-אש. והנה, מולנו, 50 מטר מלפנים, חוסמת את הכביש סוללה גדולה של שרפים. הוא ענה: רעלך סני לחבךך לא תעברך. מה ששנוא עליך לא תעשה לחבךך. אני מרים רגל אחת. אני מאמין שלעם הפלסטיני יש אותן הזכויות שיש לי. לי יש זכות לחיות במדינה משלי, תחת דגל משלי, להחזיק ברכונן משלי, לבחור לי ממשלה משלי, טובה, רעה או גרועה. לפלסטינים צריכה להיות הזכות לחיות במדינה משלהם, תחת דגל משלהם, להחזיק ברכונם משלהם, לבחור ממשלה משלהם — ויש לקוות שהיא תהיה טובה. אני מציג את רגלי על הריצפה.

על רגל אחת

זהו מפגש אישי. אולי כאמסטרדאם, אולי בקופנהאגן. כמה מאות פרצופים מלאיסקרנות נשואים אלי. הגיע זמן השאלות והתשובות. איך היית מגדיר את הפילור סופיה שלרז? שואל מישהו. היושב-ראש רומז לי שעלינו ליסיים. כבר מאוד.

רעיון צץ במוחי. אחד מגדולי החכמים היהודים בכל הזמנים, רבי הלל הזקן, התבקש לפני אלפיים שנה להגדיר את היהדות על רגל אחת. הוא ענה: רעלך סני לחבךך לא תעברך. מה ששנוא עליך לא תעשה לחבךך. אני מרים רגל אחת. אני מאמין שלעם הפלסטיני יש אותן הזכויות שיש לי. לי יש זכות לחיות במדינה משלי, תחת דגל משלי, להחזיק ברכונן משלי, לבחור לי ממשלה משלי, טובה, רעה או גרועה. לפלסטינים צריכה להיות הזכות לחיות במדינה משלהם, תחת דגל משלהם, להחזיק ברכונם משלהם, לבחור ממשלה משלהם — ויש לקוות שהיא תהיה טובה. אני מציג את רגלי על הריצפה.

ארוחת-צהריים עם נאצר

זהו אב פגשתי פעם את גמאל עבד-אל-נאצר? שואל אותי פלסטיני. כן ודאי? אני עונה. אכלנו צהריים ביחד? למראו מבטת-המיהה בפניו, אני מספר לו בדיחה. אתה מכיר את פררו? שואל מישהו את פלוני חואן. וחואן עונה: כן ודאי, אכלנו צהריים ביחד? איך זה? אתה ופררו? זה היה ככה? אני רכבתי על הסוס שלי בפמפאס, ופתאום מופיע פררו מאחורי שיתי. הוא מכוון אלי את האקדח שלו

ואומר: חואן, רד מהסוס. לו יש אקדח, לי אין אקדח, או אני יורד מהסוס. פררו אומר: חואן, תאכל את החרא של הסוס. לו יש אקדח, לי אין אקדח, או אני אוכל את החרא של הסוס. פתאום אני רואה שפררו לא מסתכל, או אני נותן לו בעיטה גדולה וחוטף ממנו את האקדח. אני אומר: פדרו, תאכל את החרא של הסוס. לי יש אקדח, לו אין אקדח, או הוא אוכל את החרא של הסוס. ככה קרה שאכלנו צהריים ביחד. במשך ששה חודשים, לחמנו גמאל עבד-אל-נאצר ואני כאותה החזית. כשקראתי את זיכרונותיו, התברר לי ששינינו השתתפנו בעשרות פעולות ביחד. הוא נפצע בקרב שבו וכתה הפלוגה שלי בציון-לשבח קיבוצי. הוא קיבל עיטור על קרב שבו נפצעת אני. כמעט כל הקרבות האלה התחוללו בלילה, כך שהיינו בוודאי קרובים מאוד זה לזה, עד כדי מטרים ספורים. אבל מעולם לא נערכה בינינו היכרות של ממש.

לשנות את המכה

אני מרצה בקיבוץ בדרום-הארץ. אני מדבר על שלום, על ישראל המשולבת במיורח התיכון המשגשג, המקריי שיה את משאביה לפיתוח תעשייה טכנולוגית מתקדמת ולא למלחמה. הקיבוצניקים מקשיבים בנימוס, בקשב רב, בספקנות. בעייניהם, כל זה הוא מדע בדיוני. הם אינם יודעים מהו שלום, אינם יכולים אפילו לדמיין אותו לעצמם. בשבילם, המלחמה היא מצב-העניינים הרגיל; הם יודעים מה לעשות במלחמה, כיצד להתמודד עימה, היא איננה מפחידה אותם. אבל השלום הוא משהו אחר לגמרי, משהו שגשג מבינתם, משהו מבלבל, אולי אף מטיל-אימה, כמו כל נעלם.

בפרק השאלות, קם קיבוצניק צעיר, הנראה כמו מפקד סנק במילואים, ושואל שאלה קשה: אתה רוצה לוותר על המון שטח, על אוצרות-הנפט של סיני, על עומק אסטרטגי ועל המון דברים אחרים. מה נקבל בתמורה? תחית-ניר? אני מחפש בקדחתנות תשובה שתתקבל על דעתו של האיש המעשי הזה שאינו יודע חוכמות. איך מתארים את השלום כמונחים מוחשיים? שמע, אני אומר. ברגע זה, כמאות אלפי כיתות בית-ספר בכל רחבי העולם הערבי, מקובלנה במארוק עד מוצול בעיראק, תלויות כפות של המרחב שלנו. ככל המפות האלה, שיטחה של ישראל ריק, או סומנון פלסטיני אל-מוחטלה, פלסטיני הכבושה. כל מה שאנחנו רוצים בתמורה לדרביס שציית הוא דבר אחד קטן: שבכל המפות האלה, השטח יסומן בתור ישראל.

לא יכול להיות!

אני יושב בדירת ימי ומשוחח עם טליק. טליק הוא האלוף ישראל טל, מפקד השריון האגרי, הנחשב למוח האסטרטגי הטוב ביותר בצה"ל. הוא עסר בפני

תוח טנק המרכבה. הנחשב כעיני כעולה על כל טנק אחר בעולם. אנו משוחחים על לקחי מלחמת יום-כיפור. פתאום מצלצל הטלפון. אני עורך שיחה ממושכת באנגלית. לא, אין שום סיכוי שאבא אבן יחזור לממשלה. כן, יצחק רבין אמר כך או אחרת. וכן הלאה. מי זה היה? שואל האלוף כשאני מניח את השפופרת לבסוף. זה היה סעיד חמאמי, נציג אש"ף בלונדון, אני עונה. האלוף נדהם. לא יכול להיות! הוא קורא. בדיוק כך.

היכרות

אני אוכל ארוחת בוקר בכית-מלון בתוניס, בתיקווה ליסיים אותה לברי, כשמופיע מישהו ושואל אותי אם אני אורי אבנרי, ומציג את עצמו. הוא זיהה את פני, וכשהציג את עצמו, הכרתי אני את שמו. מוחמד אבר-תרבוש, פלסטיני ובני קאי, הכותב לפעמים מאמרים באינטרנט-שול הראלד טריבון. כדרכי במיפגשים מעין אלה, אני שואל על מוצאו. הוא היה ילד קטן כשעזב מישפחתו אל בית-נטיף, כפר ערבי מדרום לירושלים, בשטח שכבשה ישראל במלחמת 1948. ליד הכפר נפל כוח של ההגנה למארב והושמד. אחרי שנמחה הכפר הערבי מעל פני הארמה, הוקם במקומו קיבוץ שנקרא על שם 35 הלוחמים שנפלו, נתיב הל"ה.

אנחנו משוחחים על המצב והוא אומר: אתם הישראלים ואנחנו הפלסטינים, אנו שני העמים הנבונים והדינמיים ביותר במיורח התיכון. אנחנו משוגעים כשאנחנו נלחמים זה כזה. אם רק נמזג את כישרונותינו, נהיה למעצמה איורית!

יכוח

זהערת חזרתי מכיירות, אומר חמאמי. הייתי שם כמה שבועות, וכל הזמן רק התווכחתי עליך. אחרים אומרים שאתה בך-זונה, אחרים אומרים שאתה אדיר אמיתי של הפלסטינים. בסופו של דבר נמאס לי עד כדי כך שאמרתי להם: בשם אלוהים, כואו נהרוג את האיש הזה וגמרנו!

הפליט

ביום שאני עומד לעזוב את לונדון, אנחנו — סעיד חמאמי ואני — נוסעים במונית ביחד. אני מוריד אותו ליד משרדו במיפר.

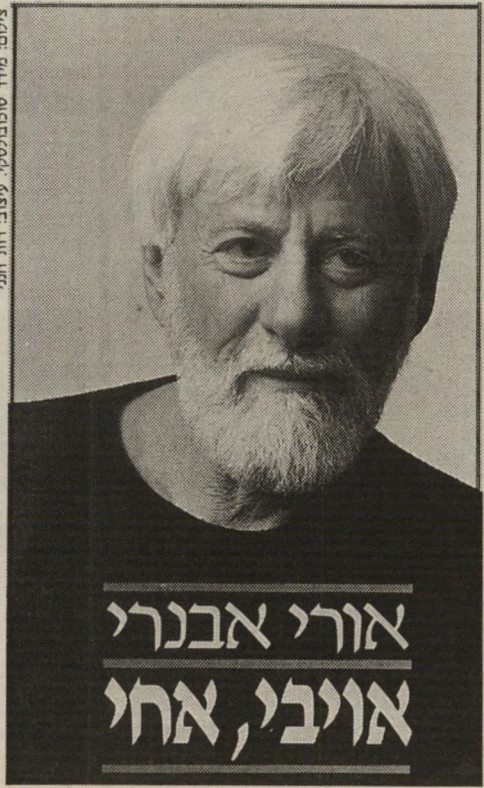
זהו יום לונדוני טיפוסי, גשם דק, אפורות, קור. אתה חוזר הביתה, אני נשאר כאן. הוא אומר. זהו מישפט פשוט, עובדתי. אבל בקולו אני שומע את קובי לגנו מלאת-ההערה, הגעגועים, של הפליט.

בניית החולים

אני שוכב בכית-חולים. ב-18 בדצמבר 1975 נעשה ניסיון להתנקש בחיי. צעיר שארב לי ליד פתח דירתי רקר אותי בסכין פעמים אחדות והחטיא את ליבי כחוט-השערה. היה זה 27 שנה, כמעט בדיוק, מאז נפצעת במלחמה. אני משוחח עם ראש עיריית תל-אביב שבא לבקרני. זה ימים אחרים שחבריי-כנסת, פעילי מתנה-השלום וכו', אפילו אלוף במדים בצבא-ההגנה-לישראל, שהיה יודע בדיעותיו האנטי-ערביות, באים לבקר אותי ליד מיטתי. האחיות, שבשילן זה מיצער של אנשים מהטלוויזיה, מכריות על כל מבקר בהתרגי שות גדולה. אחות תימניה נחמדה נכנסת, במצב ההתרגשות הרגיל: יש שבבילך טלפון מלונדון, מישהו בשם סס. אתה צריך לקבל את השיחה במישרד האחיות הראשית. אני קם מהמיטה כמיטב יכולתי. אני מרים את השפופרת. הקול המוכר אומר, הדאגת אותנו, ממור שכמוך. אנחנו מתלוצצים קצת. הוא אומר: הזקן מאחל לך החלמה מהירה. עוד קצת דיבורים, ואני מניח את השפופרת. מי זה היה? שואלת האחיות התימניה התמורה בסקרנות. אה, סתם חבר, אני עונה. אילו סיפורתי לה מיהו החבר, ומיהו הזקן הדרוש בשלומי — רביהמרצחים הנודע בככורו ובעצמו — היתה מתעלפת בוודאי.

מוחו של לוחם

התאריך הוא 4 בינואר 1978. סעיד חמאמי יושב מאחורי שולחנו במרתף מישרד הליגה הערבית, ברובע יוקרתי במרכז-לונדון. מודיעים על בוא אורה. חמאמי מכיר אותו היטב ומבקש להכניסו אליו. הדלת נפתחת. חמאמי קם בחיך ממקומו ומושיט את ידו.

צילום: מרד סומבולסקי. עיצוב: רות חנני